Інститут Економічних Досліджень та Політичних Консультацій

Місячний Економічний Моніторинг України

№1 (135), січень 2012 року

Резюме

Тема місяця: **2011 рік**

Політика: Переговори між Україною та ЄС щодо Угоди про асоціацію було завершено.

Реальний сектор: Реальне промислове виробництво продовжило сповільнюватись в листопаді.

Галузеві новини: Врожай зернових за оцінкою зріс на 48% порівняно із 2010 роком.

Зовнішній сектор: Дефіцит поточного рахунку наблизився до передкризового рівня.

Фіскальна політика: Закон про Державний бюджет на 2012 рік ухвалено на основі поточних цін на газ.

Соціальна політика: Зростання реального наявного доходу досягло 10,3% дпр в третьому кварталі.

Ринок праці: Ринок праці залишився слабким у 2011 році.

Монетарна політика: Зростання ІСЦ досягло лише 4,6% дпр в грудні.

Фінансові ринки: Випуск ОВДП, номінованих в дол. США, .дозволив уряду профінансувати дефіцит.

Тема місяця: 2011 рік

Огляд року

У 2011 році економіка України продовжила відновлюватись після кризи. Зростання було підтримане збільшенням внутрішнього попиту, тоді як зовнішній попит на українські товари залишався слабким та нестабільним. Рік відрізнявся значною кількістю переговорів, які не сприяли досягненню сприятливих для країни результатів. Політична нестабільність знову стала ризиком для майбутнього демократичного розвитку України.

Політика

- Україна завершила переговори щодо Угоди про асоціацію з ЄС, включаючи створення глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі. Водночас досі не було визначено її дату підписання, а можливості щодо її ратифікації залишаються невизначеними.
- МВФ не надав Україні жодної чергової виплати позики за Угодою стенд-бай, яку було підписано у 2010 році, оскільки Україна не здійснила всі необхідні заходи.
- Партія регіонів продовжила процес консолідації своєї влади шляхом судового переслідування лідерів опозиції і прийняття виборчого законодавства щодо майбутніх парламентських виборів, які викликали критичні зауваження та застереження від західних партнерів України.
- Активізація політичного діалогу між Україною і Росією не принесла очікуваних економічних вигод. Зокрема, газові переговори, спрямовані на перегляд для України ціни на газ, встановленої контрактами 2009 року, тривали практично протягом усього року, але виявилися безрезультатними.

Реальний сектор

- Економіка України продовжила відновлюватись після економічної кризи: реальний ВВП зріс на 5,3% дпр за перші три квартали 2011 року. Водночас зростання уповільнилось протягом останніх місяців року через слабший зовнішній попит на українські товари.
- Сільське господарство пришвидшило економічне відновлення внаслідок рекордного врожаю більшості рослинних культур.

Енергетика

- Ціни на природний газ, імпортований з Росії, продовжили стрімко зростати (з 280 дол. США за 1 тис. кубометрів газу в I кварталі 2011 року до 400 дол. США в четвертому кварталі). Разом з тим, тарифи на газ для населення не було підвищено урядом.
- У 2011 році відбувся запуск двох сонячних парків в Криму компанією Activ Solar сукупною потужністю 160 МВт. Також було розпочато будівництво потужних вітропарків холдінгом ДТЕК, компаніями Вітряні парки України та Конкорд Групою. В результаті Україну було включено міжнародною аудиторською компанією Ernst&Young до щоквартального звіту «Індекси привабливості країн з точки зору інвестицій в поновлювану енергетику», в якому Україна зайняла 32 місце з 40 країн.
- Уряд списав заборгованість підприємств енергетики на суму 24 млрд грн., а також борг облгазів зі сплати за газ на суму 7,4 млрд грн. Ці рішення, більш за все, призведуть до погіршення платіжної дисципліни, тоді як не вирішать проблеми бюджетних розривів цих компаній.

Сільське господарство

- Сільськогосподарський випуск збільшився майже на 17% дпр протягом 11 місяців 2011 року завдяки гарному врожаю. Рослинництво зросло майже на 30%.
- У 2011 році було ухвалено закон «Про Державний земельний кадастр», що наблизило Україну до ринку сільськогосподарської землі. Разом з тим, основні інституційні складові гарно функціонуючого ринку землі все ще відсутні і, як результат, мораторій на продаж сільськогосподарської землі було продовжено до 2013 року.
- Експорт зернових було обмежено до листопада, що призвело до втрат виробників через низькі ціни, та трейдерів через додаткові витрати на зберігання.

Транспорт

- У 2011 році Україна збільшила інвестиції в інфраструктурні проекти, насамперед, в рамках підготовки до ЄВРО-2012. Зокрема було збільшено будівництво доріг та модернізовано та переоснащено чотири аеропорти.

Приватизація

- В результаті обмежень щодо участі в аукціонах, найбільш привабливі лоти для приватизації у 2011 році було продано єдиному учаснику. Зокрема після багатьох років підготовки та зривів було продано Укртелеком Австрійській компанії за 10,6 млрд грн.
- Було розпочато приватизації в енергетичному секторі, яку за планом буде закінчено до кінця 2012 року.

Зовнішній сектор

- Дефіцит поточного рахунку України наблизився до передкризового рівня. За оцінкою він становив понад 6% від ВВП у 2011 році порівняно із 7,2% від ВВП у 2008 році.
- Зовнішній притік капіталу значно скоротився з серпня 2011 році через сповільнення світової економіки.

Фіскальна політика

- Податковий кодекс набув чинності і зазнав ряду змін протягом року. Адміністрування податків стало жорсткішим, тоді як процес сплати податків не було полегшено.
- Нове регулювання спрощеної системи оподаткування набуло чинності лише у 2012 році. Воно передбачає кілька категорій платників податків та вище податкове навантаження. Водночас покриття спрощеною системою оподаткування не було звужено.
- У січні-листопаді дефіцит Державного бюджету залишався значно нижчим за планові показники через складності із отриманням необхідного внутрішнього та зовнішнього фінансування. В результаті фінансування значної частки капітальних видатків було відкладено до грудень.
- Вперше з часів продажу Криворіжсталі було повністю виконано план надходжень від приватизації.

Соціальна політика

- Пенсійну реформу було продовжено у 2011 році. Було підвищено вік виходу на пенсію для жінок, а також збільшено тривалість трудового стажу, необхідного для отримання пенсії. Водночас було дещо обмежено високі пенсії. Нове регулювання позитивно вплине на стійкість бюджету Пенсійного фонду лише в середньостроковому періоді.
- Уряд спробував переглянути масові підвищення соціальних пільг широким групам населення, включаючи чорнобильців та афганців, які мали місце за рішеннями судів. Це призвело до збільшення соціального протистояння. В кінці року парламент все ж таки делегував повноваження щодо визначення розміру соціальних пільг Кабінету Міністрів.
- Як і у 2010 році пенсії сплачувались без затримок, хоча це вимагало значного трансферту з Державного бюджету та короткострокових позик Пенсійному фонду з боку Казначейства.
- Реальний наявних доход продовжував зростати у 2011 році на фоні вищих соціальних стандартів, заробітних плат, більшого доходу від продажу сільськогосподарських товарів, а також сповільнення інфляції.

Ринок праці

- Ринок праці став слабшим в кінці року. Середня заробітна плата скоротилась в осінні місяці порівняно із літком.
- Рівень безробіття (методологія МОП) знизився переважно через демографічні фактори.

Монетарна політика

- Зростання ІСЦ досягло 4,6% дпр у грудні, найнижчого рівня за останні десять років, оскільки гарний врожай призупинив зростання цін.
- НБУ продовжив жорстко контролювати обмінний курс, незважаючи на девавальційний тиск в другому півріччі.

Державний борг

- Державний борг продовжив зростати, хоча повільніше, ніж у 2010 році. Найбільше зріс зовнішній борг, насамперед через нові розміщення Єврооблігацій.
- Попит на внутрішній облігації залишався низьким, що змусило уряд запровадити в другому півріччі ОВДП, індексовані до дол. США внутрішні облігації, а також ОВДП, номіновані у дол. США.
- Ліквідності уряду було достатньо для вчасних платежів по боргу через обмеження видатків та надходжень від продажу Укртелекому. Уряд продовжив рекапіталізувати державні банки та підтримувати державні компанії шляхом спеціальних випусків ОВДП.
- Кабінет Міністрів ухвалив Середньострокову стратегію управління державним боргом на 2011-2013 роки, яка передбачає щорічне зниження частки державного боргу у ВВП.

Місячний Економічний Моніторинг України

Політика: Україна та ЄС провели саміт заради саміту

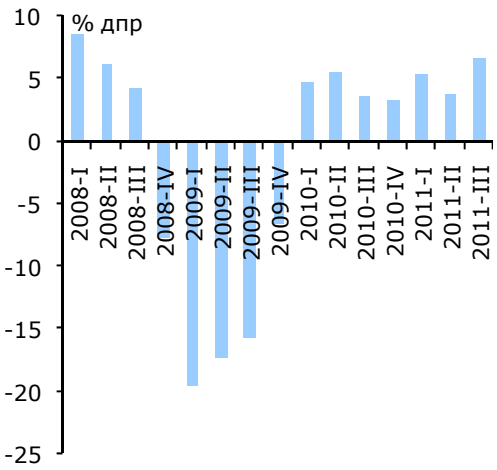
Населення: 45,6 млн.
Промислове виробництво/ВВП: 28%
Сільськогосподарське виробництво/ВВП: 8%
Інвестиції/ВВП: 19%
Експорт: Росія 25%, ЄС 28%
Імпорт: Росія 22%, ЄС 35%

19 грудня в Києві відбувся щорічний саміт Україна-ЄС. Його головним досягненням стала декларація про офіційне завершення переговорів щодо Угоди про асоціацію. Цю угоду буде підписано на заміну Угоді про партнерство та співробітництво задля створення правової основи для подальшої економічної інтеграції та політичної асоціації між Україною та ЄС. Ключовим компонентом Угоди про асоціацію є створення глибокої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Крім того, угода включає визнання європейських прагнень України, оскільки у тексті документу згадується, що ЄС бере до уваги європейську ідентичність України. Однак угода не передбачає надання Україні перспективи членства.

ЄС був готовий завершити переговори, незважаючи на наявні в Україні проблеми з демократією, головним чином пов'язані з судовим переслідуванням і ув'язненням лідера опозиції і колишнього прем'єр-міністра Юлії Тимошенко. Проте, подальші підписання та ратифікація Угоди про асоціацію залежатимуть від дотримання Україною європейських демократичних цінностей і верховенства права.

У грудні Україна активізувала переговори з Росією про перегляд газових контрактів, підписаних у 2009 році, з метою знизити базову ціну на газ. Однак, незважаючи на всі зусилля, сторонам не вдалося досягнути будь-яких домовленостей, і новий контракт так і не було підписано.

Динаміка реального ВВП

Джерело: Держстат

Реальний сектор: Зростання промислового виробництва продовжило сповільнюватись

ВВП. Зростання реального ВВП пришвидшилось до 6,6% дпр у третьому кварталі 2011 року з 3,8% дпр в другому кварталі. З боку виробництва, рекордний врожай призвів до зростання валової доданої вартості в сільському господарстві на 16,5% дпр. Обробна промисловість також сприяла економічному відновленню. Збільшення виробництва та споживання стимулювало зростання торгівлі та транспорту. Водночас темпи зростання валової доданої вартості в будівництві зменшились вдвічі, ймовірно, через ефект статистичної бази.

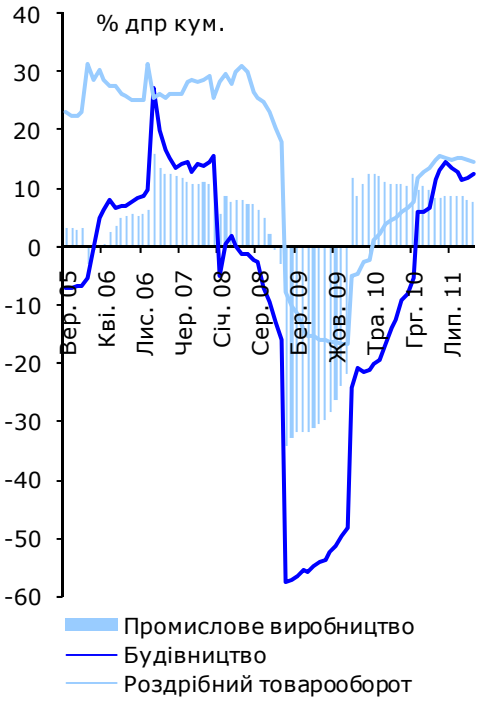
З боку попиту, реальне приватне кінцеве споживання залишилось основною рушійною силою зростання реального ВВП, збільшившись на 15,7% дпр. Домогосподарства насамперед збільшили купівлю продовольчих товарів, що може пояснюватись зниженням цін на фрукти та овочі. Крім того, значно зросла покупка одягу і взуття та побутових товарів.

Зростання валового нагромадження основного капіталу пришвидшилось до 15,2% дпр. Будівництво комерційних об'єктів та інфраструктури зросло на 31,4% дпр частково завдяки державному фінансуванню. Водночас Держстат надалі звітує зниження інвестицій в житлове будівництво через методологічні помилки (переоцінена статистична база).

Зростання реального імпорту сповільнилось до 13,6% дпр. Водночас реальний експорт знизився на 3,4% дпр через нестабільний та слабкий зовнішній попит на більшість українських товарів, а також обмеження експорту зернових. Від'ємний внесок реального чистого експорту до економічного зростання знизився порівняно із другим кварталом.

Секторальні тенденції. Зростання промислового виробництва надалі сповільнилось на фоні слабкого зовнішнього попиту. Воно зросло лише на 3,4% дпр в листопаді порівняно іщ 4,7% дпр в жовтні. Зокрема випуск металургії знизився на 1,4% дпр через зниження запасів. Машинобудування також скоротило випуск на 0,4% дпр внаслідок зниження виробництва залізничного рухомого складу, а також виробництва транспортних засобів та устаткування, що може пояснюватись зниженням зовнішнього

Тенденції реального сектору

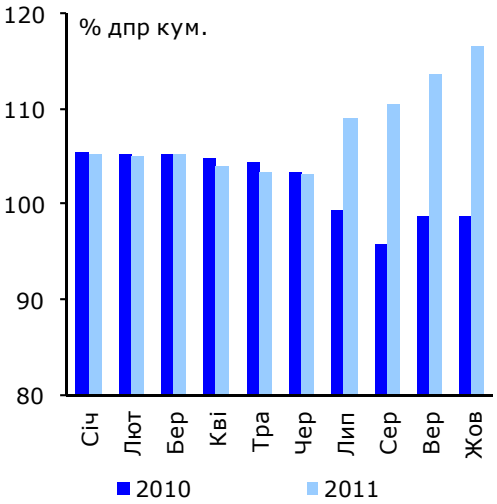

Джерело: Держстат

попиту. Водночас вищий попит на добрива сприяв пришвидшенню зростання випуску в хімічній промисловості до 10,2% дпр.

В листопаді більшість інших секторі також продемонстрували повільніше зростання. Сповільнення промислового виробництва призвело до повільнішого зростання вантажообороту. Яке зросло на 6,6% дпр в січні-листопаді порівняно із 7,3% дпр в перші десять місяців 2011 року. Зростання було підтримане гарним врожаєм. Зростання випуску в сільському господарстві залишилось високим на рівні 16,5% дпр протягом одинадцяти місяців року. Приріст роздрібної торгівлі сповільнився до 14,5% дпр, ймовірно, через несприятливу динаміку заробітних плат. Водночас зростання в будівництві дещо пришвидшилось до 12,5% дпр порівняно із 11,7% дпр в перші десять місяців року. Разом з тим, обсяг будівельних робіт залишився значно нижчим, ніж до кризи.

Сільськогосподарське виробництво

Джерело: Держстат

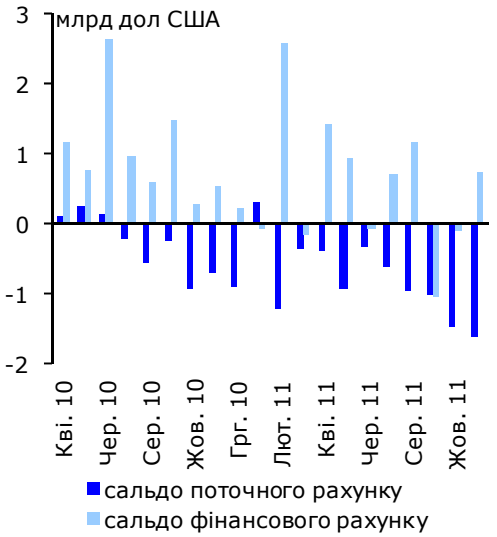
Галузеві новини: Приватизація в енергетичному секторі продовжується

Енергетика. 21 грудня Верховна Рада ратифікувала угоду з Азербайджаном щодо транспортування каспійської нафти через Україну. Очікувані додаткові обсяги азербайджанської нафти становлять 20 млн тон. Угода передбачає транспортування до 3 млн т нафти по внутрішнім маршрутам до НПЗ в Дрогобичі та Надвірні, до 5 млн т в західному напрямку (до Угорщини, Словаччини, Чехії, Польщі) і до 12 млн т в напрямку Білорусі. Підписання цієї угоди є дуже важливим кроком в напрямку розширення експлуатації нафтопроводу Одеса – Броди в прямому режимі. В цілому, пропускна спроможність першої черги нафтопроводу Одеса – Броди становить 14,5 млн т. Таким чином, Україна зміцнить свій статус транзитної держави. Крім того, збільшення обсягів транспортування нафти є позитивним кроком, оскільки воно також означає збільшення податкових надходжень

Сільське господарство. У 2011 році врожай зернових попередньо оцінено у 58,2 млн т, що на 48% вище за показник 2010 року. Причиною цього є збільшення середньої врожайності, яка все ж залишається майже вдвічі нижчою ніж у ЄС та США. Якби врожайність була на рівні ЄС, Україна б змогла зібрати близько 76 млн т зернових. Дозвіл продажу сільськогосподарської землі міг би стимулювати притік інвестицій, необхідних для підвищення продуктивності.

У грудні було відкладено дату початку продажу землі сільськогосподарського призначення до 1 січня 2013 року з 1 січня 2012 року. Відсутність ухваленого Закону про ринок земель була однією з причин такого рішення. Запропоновані проекти цього закону мали багато спірних питань, що призвело до тривалої дискусії. Зокрема, остання версія законопроекту пропонувала створення ринку сільськогосподарської землі із домінуванням держави. Разом з тим, продовження мораторію є поганою новиною для міжнародного співтовариства, що створює перешкоди до припливу іноземних інвестицій до сільського господарства України.

Платіжний баланс

Джерело: попередні оцінки НБУ

Приватизація. Після багатьох років безплідного оптимізму план надходжень від приватизації був нарешті виконано у 2011 році. Станом на грудень 2011 року надходження від приватизації досягли близько 11,5 млрд. гривень, оскільки продаж Укртелекому за 10,6 млрд грн. було завершено в першому півріччі 2011 року, а не у 2010 році. Крім того, відбулось кілька продажів в енергетичному секторі.

Уряд планує завершити продаж енергетичних компаній до кінця 2012 року. Фонд державного майна України (ФДМУ) має підготувати до продажу пакети акцій 13 енергогенеруючих та енергорозподільчих компаній. Зокрема, аукціони з продажу державних пакетів акцій Дніпро-, Донецьк-, Закарпаттяобленерго заплановано на січень 2012 року. Вони, ймовірно, будуть конкурентнішими, ніж продаж Західобленерго, де тільки одна компанія (ДТЕК) взяла участь у тендері. На сьогодні вже 10 компаній зацікавлені в нових тендерах. Стартова ціна становить

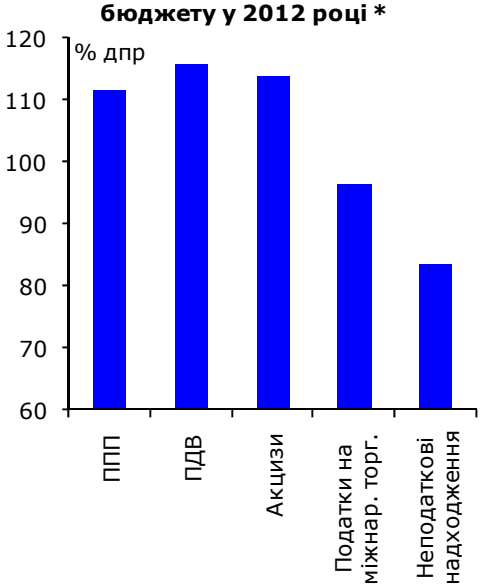
1,2 млрд грн. за 25% акцій Дніпроенерго, 450 млн грн. за 40% Донецькобленерго, 135 млн грн за 50% Закарпаттяобленерго. Продаж 50% Вінницяобленерго (стартова ціна 168 млн грн) і 45% Чернівціобленерго (стартова ціна 65 млн грн) заплановано на лютий.

Зовнішній сектор: Дефіцит рахунку поточних операцій досягнув 1,6 млрд дол. США

В листопаді дефіцит рахунку поточних операцій досягнув 1,6 млрд дол. США. Дефіцит торгівлі товарами знизився до 1,4 млрд дол. США внаслідок зростання експорту зернових та сталого експорту металу. Імпорт товарів продовжив зростати на 24% дпр. Покращення торгового балансу було нівельовано вищим обсягом виплати доходу іноземним інвесторам. Протягом 11 місяців дефіцит рахунку поточних опертацій розширився до 8,7 млрд дол. США з 2,1 млрд дол. США попереднього року.

Фінансовий та капітальний рахунок в листопаді змінився до профіциту на рівні 0,7 млрд дол. США з дефіциту на рівні 0,1 млрд дол. США у жовтні внаслідок зростання короткострокових запозичень та припливу капіталу в реальний сектор. Водночас притік ПІІ знизився до 0,15 млрд дол. США, тоді як відтік готівкової іноземної валюти з банківської системи залишався високим на рівні 1,5 млрд дол. США. За 11 місяців банківський сектор втратив готівкову іноземну валюту на суму 10,8 млрд дол. США.

Доходи Держаного бюджету у 2012 році *

*порівняно із планом на 2011 рік із врахуванням внесених змін
Джерело: звіти Державного казначейства, закони про Державний бюджет

Фіскальна політика: Ухвалено Закон про Державний бюджет на 2012 рік

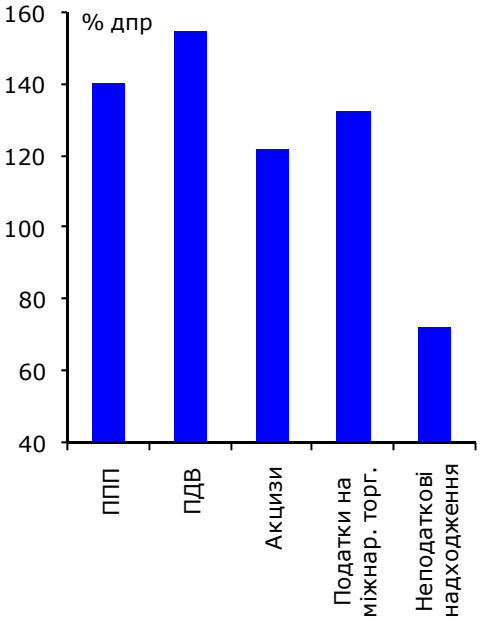
Державний бюджет 2012: 22 грудня Верховна Рада ухвалила переглянутий Закон про Державний бюджет на 2012 рік із затримкою, пов'язаною із намаганнями уряду України домовитись з Росією щодо зниження ціни на природний газ. Зважаючи на невдачу у переговорах, показники Державного бюджету були розраховані на основі поточної ціни на газ, що, в середньому, становить 416 доларів за тисячу кубічних метрів. Водночас було знижено доходи та видатки Державного бюджету порівняно із попередньою версією Закону внаслідок перегляду макроекономічного прогнозу з огляду на погіршення економічного ситуації у 2012 році. Зокрема, прогноз реального зростання ВВП у 2012 році був знижений з 5,0% до 3,9%. Нова оцінка близько до прогнозу Інституту (3,6%). План доходів Державного бюджету становить 333 млрд грн, що на 18,2% вище, ніж у 2011 році. Водночас видатки Державного бюджету зростатимуть повільніше (на 11,2%) і досягнуть 358 млрд грн., що пов'язано із можливими труднощами із фінансуванням дефіциту Державного бюджету. Дефіцит Державного бюджету визначено на рівні 2,5% ВВП (враховуючи рекапіталізацію НАК «Нафтогаз»). Це, в цілому, відповідає фіскальним параметрам, визначеним в угоді стенд-бай з МВФ.

Виконання бюджету: У січні-листопаді зростання доходів Державного бюджету (загальний і спеціальний фонд) сповільнилося до 32,0% дпр. Збільшення податкових надходжень відбулось внаслідок економічного відновлення та більш жорсткого податкового адміністрування. Зокрема, надходження від ПДВ та ППП зросли відповідно на 54,6% дпр та 40,4% дпр.

Перевиконання плану доходів загального фонду Державного бюджету за одинадцять місяців 2011 року склало 3,7%. Надходження від усіх основних джерел доходів були вищими, ніж очікувалося. Виняток становили акцизи та податки на міжнародну торгівлю, що були нижчі, ніж планувалося, відповідно на 7,4% і 6,3%. Зокрема, план доходів від вивізного мита був недовиконаний через скасування мита на експорт зерна.

Видатки загального фонду Державного бюджету склали 94,0% від плану. Вони становили 77,0% від річного показника, що є нижчим за рівень виконання в листопаді. Крім того, капітальні видатки досягли лише 60,0% від річного плану.

Доходи Державного бюджету у січні-листопаді 2011 року

Джерело: звіти Державного казначейства

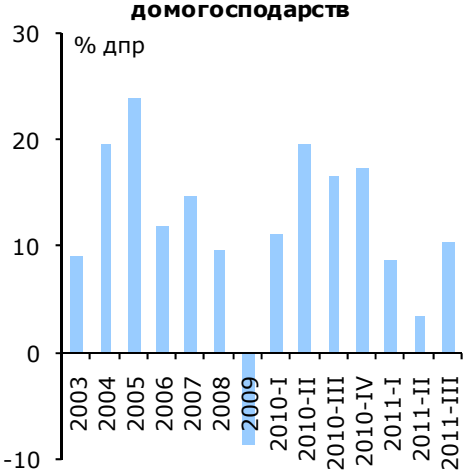
Труднощі із запозиченнями та високі доходи призвели до зниження дефіциту загального фонду Державного бюджету до 10,2 млрд грн із 13,1 млрд грн у січні-жовтні порівняно із річним планом дефіциту на рівні близько 38 млрд грн. Недовиконання плану видатків можна пояснити спробами уряду заощадити кошти для погашення державного боргу у грудні. Зокрема, наприкінці 2011 року завдяки накопиченим коштам Міністерство фінансів змогло погасити Єврооблігації на суму 600 млн дол. США.

Соціальна політика: Зростання наявного доходу пришвидшилось

Зростання реального наявного доходу пришвидшилось до 10,3% дпр в третьому кварталі 2011 року порівняно із 3,4% дпр у другому кварталі. Це частково пояснювалось сповільненням інфляції. Приріст реального прибутку та змішаного доходу досяг 21,1% дпр, більш за все, через гарний врожай. В результаті частка цього компоненту доходів зросла на 2,7 відсоткових пунктів до 22,3%.

Покращення фінансового стану компаній призвело до вищого реального доходу від заробітних плат (на 6,5% дпр). Крім того, рішення уряду збільшити заробітні плати працівникам бюджетних секторів також позитивно вплинуло на динаміки доходу від заробітних плат. Разом з тим, підвищення соціальних стандартів на фоні сповільнення інфляції сприяло зростанню реального доходу від соціальної допомоги на 1,9% дпр порівняно із їх зниженням на 1,4% в другому кварталі. Водночас боргова складова продовжила знижуватись, що також сприяло пришвидшенню зростання наявного доходу.

Реальні наявні доходи домогосподарств

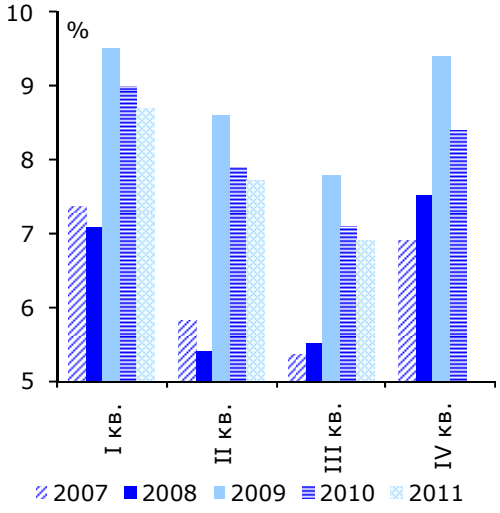
Джерело: Держстат

Ринок праці: Рівень безробіття незначно знизився

Рівень безробіття (методологія МОП) знизився до 6,9% від економічно-активного населення у віці 15-70 років в третьому кварталі 2011 року порівняно із 7,1% в такому ж періоді 2010 року. Це зниження не є статистично значимим і воно пояснюється зниженням кількості економічно активного населення. Отже, воно не свідчить про посилення ринку праці у 2011 році порівняно із 2010 роком.

Водночас рівень безробіття сезонно знизився порівняно із другим кварталом 2011 року, коли він становив 7,7%. На додаток до сезонних факторів це зниження в рівні безробіття може свідчити про посилення ринку праці в червні-вересні порівняно із другим кварталом. Це могло пояснюватись кращими результатами діяльності всіх секторів економіки. Разом з тим, рівень безробіття може збільшитись в четвертому кварталі як через сезонні чинники, так і через сповільнення економічного відновлення.

Рівень безробіття (МОП)

Джерело: Держстат

Монетарна політика: Зростання ІСЦ становило 4,6 дпр

В грудні зростання ІСЦ знову сповільнилось до 4,6% дпр. За даними Держстату ціни продовольчих товарів в середньому майже не змінились з грудня 2010 року. Ціни на сирі продукти харчування, включаючи овочі, цукор, крупи, фрукти, знизились, тоді як ціни на оброблені товари, як-то хліб та м'ясо, зросли. Гарний врожай стримав зростання цін на продовольчі товари, хоча Держстат, можлив, недооцінив зростання цін. Підвищення тарифів на електроенергію та водопостачання, а також вищі витрати на пальне зробили внесок до інфляції.

Банківська ліквідність покращилась в грудні, оскільки НБУ знизив продаж іноземної валюти, а уряд витратив гроші, акумульовані на рахунку в НБУ. На початку грудня уряд мав 24 млрд грн на рахунку в НБУ. В результаті, в грудні сукупна банківська ліквідність перевищувала 25 млрд грн протягом кількох днів, а міжбанківські процентні ставки дещо скоротились. Разом з тим, покращення ліквідності було нерівномірним і міжбанківські процентні ставки залишились двозначними.

Фінансові ринки: Обмінний курс залишався стабільним в грудні

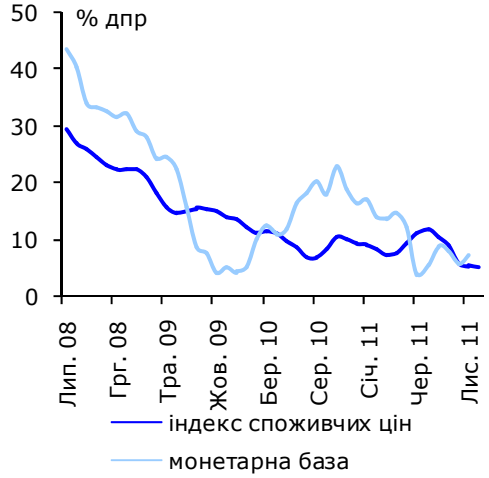
Обмінний курс. У грудні міжбанківський валютний курс дещо послабшав до рівня 8,02 грн за дол. США. Міжнародні резерви НБУ знизились на 0,6 млрд дол. США до 31,8 млрд дол. США через негативний вплив коливань курсу долара США до євро, а також незначний (близько 0,1-0,3 млрд дол. США) чистий продаж іноземної валюти. Отже, дисбаланси між пропозицією та попитом продовжили знижуватись в грудні третій місяць поспіль.

Державний борг. 9 грудня Парламент ухвалив зміни до Закону "Про цінні папери та фондовий ринок», що дало змогу Міністерству фінансів випустити ОВДП, номіновані в іноземній валюті. Ці нові облігації можуть розміщуватися та погашатися в іноземній валюті. Водночас, операції з ними на вторинному ринку мають здійснюватися виключно у гривні. Новий фінансовий інструмент спрямований на покриття дефіциту бюджету в умовах низької ліквідності банківського сектора і обмеженого доступу до міжнародних ринків капіталу. За два тижні в грудні Міністерство фінансів залучило 413 млн дол. США шляхом випуску облігацій, номінованих в доларах США із середньозваженою доходністю в межах 8.6%-9.3%. Уряд продав переважно однорічні облігації. В цілому, запровадження й випуск облігацій ОВДП, номінованих у доларах США, створило корисний інструмент для фінансування дефіциту Водночас держава стає більш вразливою до валютних ризиків.

Більш того, Міністерство фінансів також розмістило ОВДП номіновані у гривні на сукупну суму 3,0 млрд грн. Для цього уряд був змушений підвищити доходність, яка зросла з 8,3% річних в середньому в листопаді до 10,1% річних в грудні, та знизити строк погашення. Отже, уряд фактично переніс фіскальний розрив на перше півріччя 2012 року, коли фіскальна ситуація, більш за все, залишатиметься важкою на фоні сповільнення економічного зростання.

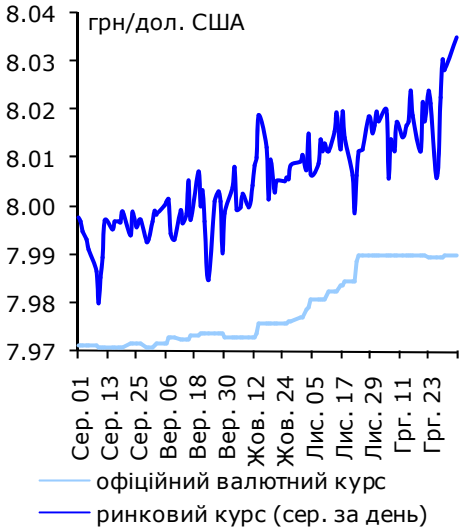
Станом на 1 грудня державний борг (прямий і гарантований) досяг 475 млрд грн (59,4 млрд долл США), збільшившись з початку 2011 року на 9,8%. Відповідно до Закону про Державний бюджет на 2012 рік державні запозичення становитимуть 98,5 млрд грн (порівняно з 91,6 млрд грн запланованими на 2011 рік), враховуючи 12 млрд грн на рекапіталізацію. Також зростатиме й частка видатків на обслуговування боргу в сукупних видатках Державного бюджету (до 8,3% з 6,8% у 2011 році). За прогнозом Інституту, державний борг по відношенню до ВВП зросте порівняно з попереднім роком незначно до 38,6% у 2012 році з 37,8%, оцінених на 2011 рік. Проте, уряд навпаки очікує зниження цього показника за рахунок оптимістичнішого, ніж в Інституту, прогнозу зростання реального ВВП. В цілому, заборгованість України може надалі збільшитись.

Динаміка монетарної бази та індекса споживчих цін

Джерело: Держстат, НБУ

Обмінний курс

Джерело: НБУ

Економічні Тенденції		IIIкв10	IVкв10	Iкв11	IIкв11	Бер.	Квіт.	Тра.	Чер.	Лип.	Сер.	Вер.	Жов.	Лис.	Грд.
С/госп. виробництво (реальне, кум.)	% дпр	-1,3	-1,0	5,3	3,2	5,3	4,0	3,5	3,2	9,1	10,5	13,7	16,6	16,5	...
Пром. виробництво (реальне, кум.)	% дпр	10,8	11,0	9,7	8,7	9,7	8,5	8,5	8,7	8,7	8,9	8,6	8,2	7,8	...
Будівництво (реальне, кум.)	% дпр	-12,6	-5,4	6,8	14,5	6,8	11,6	13,2	14,5	13,6	13,0	11,4	11,7	12,5	...
Роздрібний товарооборот (реальне, кум.)	% дпр	5,1	7,6	13,5	15,2	13,5	14,9	15,5	15,2	15,0	15,2	15,2	14,9	14,5	...
Середня заробітна плата	грн.	2332	2407	2389	2605	2531	2533	2573	2708	2749	2694	2737	2729	2727	...
ІСЦ	% дпр	10,5	9,1	7,7	11,9	7,7	9,4	11,0	11,9	10,6	8,9	5,9	5,4	5,2	4,6
ІВЦ	% дпр	19,2	18,7	20,3	20,0	20,3	20,8	18,8	20,0	20,3	19,9	21,3	16,3	17,3	14,2
Експорт (дол. США, кум.)*	% дпр	28,6	27,7	40,5	42,5	49,2	44,4	43,9	42,5	40,0	39,7	38,0	36,1[e]	34,5[e]	...
Імпорт (дол. США, кум.)*	% дпр	28,2	30,1	52,8	50,8	58,5	52,3	52,5	50,8	46,7	46,1	44,1	41,8[e]	39,8[e]	...
Баланс торгівлі товарами (кум.)	млрд. дол. США	-4,8	-8,4	-3,0	-5,5	-3,1	-3,8	-4,6[e]	-5,5	-6,7	-7,8	-9,1	-7,0[e]	-12,5[e]	...
Поточний рахунок, на кінець періоду**	млрд. дол. США	-0,5	-2,9	-1,3	-2,9	-1,3	-1,6	-2,5	-2,9	-3,3	-4,5	-5,5	-11,1[e]	-8,7[e]	...
Поточний рахунок (кум.)	% ВВП	-0,5	-2,1	-3,8	-4,0	x	x	x	x	x	x	x	x	x	...
Валові міжнародні резерви	млрд. дол. США	34,7	34,6	36,4	37,6	36,4	38,4	37,9	37,6	37,8	38,2	35,0	34,3	32,4	31,8
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	18,0	15,8	13,7	3,9	13,7	14,7	12,1	3,9	5,4	8,8	8,1	5,7	7,1	...
Сер.відс.ставка за кредитами у грн.	% річних	13,0	13,6	13,3	13,5	13,3	13,0	13,4	14,0	13,9	14,9	15,5	18,7	18,9	...
Обмінний курс(міжбанківський), середній	дол. США	7,90	7,96	7,95	7,98	7,97	7,97	7,98	7,99	7,99	7,99	8,00	8,01	8,01	8,02
Обмінний курс(офіційний), середній	дол. США	7,90	7,93	7,94	7,97	7,94	7,96	7,97	7,97	7,97	7,97	7,97	7,97	7,98	7,99
Обмінний курс, середній	євро	10,18	10,79	10,85	11,48	11,10	11,49	11,48	11,47	11,38	11,42	11,03	10,91	10,84	10,54

Джерела: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів, власні розрахунки,
* Місячні дані наведені тільки для експорту/імпорту товарів (джерело: Держкомстат), квартальні дані наведені для експорту/імпорту товарів та послуг (джерело: НБУ)
** Середньозважена відсоткова ставка за кредитами у гривнях (джерело: НБУ)
[e] оцінка НБУ

Основні Економічні Показники		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Номінальний ВВП	млрд. грн.	170,1	204,2	225,8	267,3	345,1	441,5	544,2	720,7	948,1	914,7	1095	...
Номінальний ВВП	млрд. дол. США	31,3	38,0	42,4	50,1	64,9	86,2	107,8	142,7	179,9	117,4	138,0	...
Зростання ВВП (реальне)	% дпр	5,9	9,2	5,2	9,6	12,1	2,7	7,3	7,9	2,1	-15,1	4,2	...
Промислове виробництво (реальне)	% дпр	13,2	14,2	7,0	15,8	12,5	3,1	6,2	10,2	-3,1	-21,9	11,2	...
Сільськогосп. виробництво (реальне)	% дпр	9,8	10,2	1,2	-11,0	19,7	-0,1	0,4	-5,2	17,5	0,1	-1,0	...
ІСЦ, в середньому за період	% дпр	28,2	12,0	0,8	5,2	9,0	13,5	9,1	12,8	25,2	15,9	9,4	8,0
ІСЦ, на кінець періоду	% дпр	25,8	6,1	-0,6	8,2	12,3	10,3	11,6	16,6	22,3	12,3	9,1	4,6
ІВЦ, в середньому за період	% дпр	20,9	8,6	3,1	7,6	20,5	16,7	9,6	19,5	35,5	6,5	20,9	19,0
ІВЦ, на кінець періоду	% дпр	20,8	0,9	5,7	11,1	24,1	9,5	14,1	23,3	23,0	14,3	18,7	14,2
Експорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	17,9	9,5	10,7	24,0	42,6	7,5	13,2	27,5	33,8	-36,7	27,1	...
Імпорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	18,9	14,1	4,9	28,7	31,3	20,4	22,0	35,5	38,6	-43,1	29,3	...
Поточний рахунок	млрд. дол. США	1,5	1,4	3,1	2,9	6,9	2,5	-1,6	-5,3	-12,9	-1,9	-2,9	...
Поточний рахунок	% ВВП	4,7	3,7	7,6	5,9	10,6	2,9	-1,5	-3,7	-7,2	-1,7	-1,7	...
Чисті прямі іноземні інвестиції	млрд. дол. США	0,6	0,8	0,7	1,4	1,7	6,5	5,3	9,2	9,9	4,5	5,7	...
Міжнародні резерви	млрд. дол. США	1,5	3,1	4,4	6,9	9,7	19,4	22,4	32,5	31,5	26,5	36,7	31,8
Дефіцит (профіцит) зведеного бюджету*	% ВВП	-0,7	-1,9	0,8	-0,2	-3,0	-1,9	-0,7	-1,1	-1,5	-2,4	-5,9	...
Загальний державний борг	% ВВП	45,3	36,5	33,5	29,0	24,7	17,7	14,8	12,5	19,9	33,0	39,5	...
Зовн. державний борг (загальний)	% ВВП	33,0	26,3	24,1	21,4	18,6	13,4	11,7	9,8	15,0	21,5	25,3	...
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	39,9	37,4	33,6	30,1	34,1	53,9	17,5	46,0	31,5	4,4	15,8	...
Обмінний курс, середній	дол. США	5,4	5,4	5,3	5,3	5,3	5,1	5,1	5,1	5,3	7,8	7,9	8,0
Обмінний курс, на кінець періоду	дол. США	5,4	5,3	5,3	5,3	5,3	5,1	5,1	5,1	7,7	8,0	8,0	8,0
Обмінний курс, середній	євро	5,0	4,8	5,0	6,0	6,6	6,4	6,3	6,9	7,7	10,9	10,5	11,1
Обмінний курс, на кінець періоду	євро	5,1	4,7	5,5	6,7	7,2	6,0	6,7	7,4	10,9	11,7	10,6	10,5

Джерела: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів, власні розрахунки
* "Мінус" означає дефіцит бюджету

Скорочення

дпк до попереднього кварталу
дпм до попереднього місяця
дпр до попереднього року
кум. кумулятивно

Квартальні тенденції

Національні рахунки		IV 08	I 09	II 09	III 09	IV 09	I 10	II 10	III 10	IV 10	I 11	II 11	III 11
ВВП	млрд. грн.	244,1	189,0	214,1	250,3	259,9	219,4	260,2	304,7	310,3	263,6	316,5	388,0
Реальний ВВП	% дпр	-7,8	-19,6	-17,3	-15,7	-6,7	4,8	5,5	3,6	3,3	5,3	3,8	6,6
Споживання домогосподарств (реальне)	% дпр	4,7	-14,5	-14,5	-14,3	-16,2	1,2	7,8	9,4	9,0	12,7	14,1	15,7
Споживання сектору держ. управління (реальне)	% дпр	7,4	0,2	-1,6	-4,3	-3,7	4,1	-1,9	3,7	5,0	0,1	-0,4	-11,3
Валове нагромадж. осн. капіталу (реальний)	% дпр	-23,1	-58,0	-55,9	-53,2	-33,7	-7,5	-1,2	12,6	10,6	4,5	8,6	15,2
Експорт тов/посл (реальний)	% дпр	-13,2	-22,2	-34,1	-30,9	6,9	-0,2	10,8	2,6	4,9	19,0	4,9	-3,4
Імпорт тов/посл (реальний)	% дпр	-11,8	-37,4	-52,3	-47,6	-11,1	-7,8	16,7	20,2	14,3	39,3	24,2	13,6
Сільське госп., мислив., ліс. госп. (реальна)*	% дпр	19,2	-1,1	3,4	2,2	-11,6	4,9	0,1	-3,3	0,3	5,8	1,1	16,5
Обробна пром. (реальна)*	% дпр	-27,0	-33,7	-26,1	-25,6	6,5	14,4	16,1	12,5	15,0	12,9	8,7	11,9
Будівництво (реальна)*	% дпр	-39,5	-54,2	-42,7	-43,6	-32,8	-12,4	-8,7	7,4	1,3	7,8	21,7	10,5
Торгівля, ремонт (реальна)*	% дпр	-6,2	-15,6	-15,7	-22,0	-16,4	1,1	-1,6	1,7	0,3	9,7	1,6	7,1
Транспорт (реальна)*	% дпр	-0,3	-13,4	-9,2	-5,7	-0,4	5,5	6,8	5,2	3,0	4,4	5,8	7,2
Платіжний баланс													
Сальдо рахунку поточних операцій	млрд. дол. США	-3,7	-0,6	-0,2	-0,1	-0,9	0,0	0,5	-1,0	-2,5	-1,3	-1,6	-2,7[e]
Сальдо рахунку поточних операцій	% від ВВП	-9,4	-2,6	-0,6	-0,2	-2,7	-0,1	1,6	-2,5	-6,4	-3,8	-4,1	-5,5[e]
Баланс товарів	млн. дол. США	-3562	-882	-622	-1396	-1407	-1236	-697	-2870	-3585	-2880	-2320	-4,1[e]
Баланс послуг	млн. дол. США	15	116	432	1256	550	930	1115	1536	823	855	1047	1,5[e]
Поточні трансферти	млн. дол. США	723	632	667	640	722	608	728	797	842	1034	866	978[e]
Прямі іноземні інвестиції	млн. дол. США	1058	883	1279	1210	1282	923	1196	1470	2170	882	2284	2088[e]
Портфельні інвестиції	млн. дол. США	-967	-350	-351	-2286	1428	-307	804	2532	1288	1163	1841	…
Валові золотовалютні резерви	млрд. дол. США	31,5	25,4	27,3	28,2	26,5	25,1	29,5	34,7	34,6	36,4	37,6	35,0
Ринковий обмінний курс, грн./дол. США	середнє	6,49	8,09	7,76	7,99	8,06	8,00	7,91	7,90	7,96	7,95	7,98	7,99
Офіційний обмінний курс, грн./дол. США	середнє	6,21	7,70	7,66	7,82	7,99	7,99	7,91	7,90	7,93	7,94	7,97	7,97
Бюджет													
Доходи зведеного бюджету	% від ВВП	31,6	35.9	30,6	25,5	36,0	30,6	30,0	23,0	32,0	32,0	29,5	28,1
Податок на доходи фіз. осіб	% від ВВП	4,9	5.3	5,3	4,4	4,7	4,9	4,8	4,3	4,8	4,9	4,7	4,0
Податок на прибуток підприємств	% від ВВП	6,3	4.0	3,3	3,7	3,6	4,3	3,0	3,4	4,2	4,4	4,5	3,5
Податок на додану вартість	% від ВВП	7,8	12.1	8,3	6,4	11,0	9,7	9,7	8,4	9,8	7,4	12,6	9,2
Акцизні збори	% від ВВП	1,4	2.0	2,3	2,5	2,6	2,4	2,9	2,5	2,5	2,1	3,0	2,6
Видатки зведеного бюджету	% від ВВП	41,2	35.4	36,6	29,6	34,5	32,7	38,2	30,0	37,2	32,1	32,6	25,6
Поточні видатки	% від ВВП	33,8	34.5	34,9	27,0	31,4	32,1	36,9	26,3	32,5	30,8	30,2	22,8
Капітальні видатки	% від ВВП	7,4	0.9	1,7	2,6	3,1	0,6	1,4	3,7	4,7	1,2	2,3	2,8
Дефіцит зведеного бюджету	% від ВВП	-10,3	0.0	-6,2	-4,5	1,1	-2,0	-7,9	-7,4	-5,6	-0,3	-3,3	3,7
Надходження від приватизації	% від ВВП	0,0	0.0	0,2	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,2	0,4	3,1	0,0
Ринок праці													
Середня зарплата (реальна)	% дпр	0,5	-11,7	-8,6	-10,7	-5,7	3,3	8,7	12,3	11,4	11,1	5,5	7,7
Доходи домогосподарств (реальні)	% дпр	2,7	-10,8	-6,9	-8,6	-7,6	3,7	11,8	11,0	14,7	8,7	3,4	10,3
Рівень безробіття (за методологією МОП)	% кум	7,5	9,5	9,1	8,6	8,8	9,0	8,5	8,1	8,1	8,7	8,2	7,8
Банківський сектор													
Грошовий агрегат М0	% дпр	39,3	33,9	22,8	11,5	1,5	5,4	9,9	17,4	16,5	15,7	11,5	8,6
Грошовий агрегат М2	% дпр	31,0	12,0	5,3	-1,4	-5,4	6,9	13,2	21,6	23,1	25,5	22,0	16,0
Вклади населення в нац. валюті	% дпр	7,5	-10,9	-16,1	-25,4	-8,5	7,1	20,1	38,6	41,4	43,3	26,0	16,7
Вклади населення в ін. валюті	% дпр	66,3	31,8	33,0	39,2	4,7	22,8	21,5	17,7	16,9	19,7	21,0	15,7
Кредити комерційних банків в нац. валюті	% дпр	40,4	27,6	27,8	25,2	16,9	13,6	8,3	6,0	11,2	16,0	18,5	21,1
Кредити комерційних банків в іноз. валюті	% дпр	103,6	70,8	48,7	32,4	-15,2	-13,7	-10,5	-13,2	-8,3	-2,1	0,9	-2,3
Довгострокові кредити комерциних банків	% дпр	73,3	50,8	37,3	29,9	-3,8	-3,9	-2,8	0,6	-0,5	5,0	6,3	5,3
Довгострокові кредити комерційних банків	% від загальн.	69,8	69,9	68,2	67,3	68,1	68,5	68,9	67,5	66,3	67,2	66,6	64,4
Середня процентна ставка за кредитами в нац. валюті	% річних	21,6	26,2	19,1	17,5	19,8	17,3	15,0	13,0	15,0	13,1	13,5	14,1
Середня процентна ставка за кредитами в іноз. валюті	% річних	11,9	9,6	9,6	10,0	10,1	10,9	11,1	10,3	10,1	10,2	9,8	8,8

Джерела: Національний банк України, Державний комітет статистики, Державне казначейство, Міністерство фінансів, розрахунки ІЕД
* зміна доданої вартості
[e] -за попередніми даними НБУ

Застереження

Місячний Економічний Моніторинг України, розроблений Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, має виключно інформаційний характер. Судження, представлені у цій публікації, відображають нашу точку зору на момент опублікування та можуть бути змінені без попередження. Хоча ми доклали самих ґрунтовних зусиль для підготовки якомога точнішої публікації, ми не беремо на себе жодної відповідальності за можливі помилки. Інститут не несе зобов'язань за будь-які збитки чи інші проблеми, які виникли прямо чи опосередковано через використання будь-яких показників цієї публікації. Копіювання без попереднього узгодження заборонено. В разі цитування обов'язковим є посилання на Інститут економічних досліджень та політичних консультацій.